

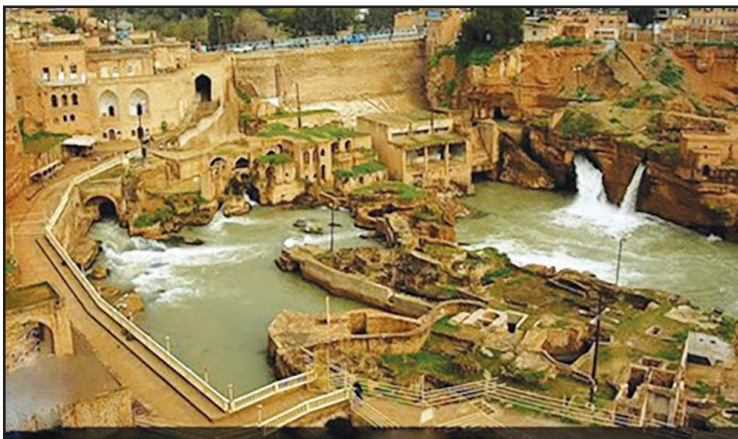
آثار تاریخی و طبیعی ایران که جهانی شده‌اند

سنگ‌نشته بیستون، کرمانشاه فتح‌نامه جاویدان

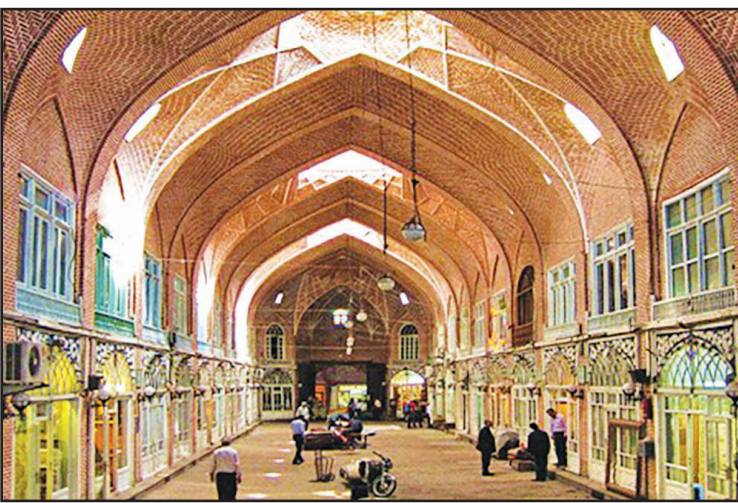

در سی کیلومتری شرق کرمانشاه در ارتفاع صد متری بر سینه کوه صخره‌ای بیستون، یکی از مهم‌ترین اسناد دوره هخامنشی و مربوط به داریوش بزرگ نقش شده است. این کتیبه در واقع فتح‌نامه‌ای است که وقایع اولین سال‌های سلطنت داریوش و فتوحاتی را که در جریان سرکوب اغتشاشات و شورش‌های داخلی نصب او شده، بازگو می‌کند. داریوش در این کتیبه ضمن معرفی خود و اجدادش به شرح حوادثی که منجر به پادشاهی او شد، پرداخته و در ضمن حدود قلمرو و نام ایالات تابعه در ابتدای سلطنت و نام تمامی شورشیان و محل شورش و تاریخ سرکوبی آنان را ذکر کرده است. متن فارسی باستان، در ۴۱۴ سط و در پنج ستون قرار دارد که زیر آن تصویر شاه و نه تن از مدعیان پادشاهی که اسیر شده‌اند، به تصویر کشیده شده است. متن عیلامی هم در ۵۹۳ سطر، در هشت ستون و متن بابلی در ۱۱۲ سطر و در دو طرف کوه منقوش شده است. این اثر منحصر به فرد که بیان‌کننده گوشه‌ای از تاریخ دوره داریوش بزرگ است، در ۱۵ دی‌ماه ۱۳۱۰ در فهرست آثار ملی ایران قرار گرفت و در سال ۱۳۸۵ در سی‌امین نشست سازمان یونسکو، در فهرست میراث جهانی جای گرفت.

سازه‌های آبی شوشتر، خوزستان مهندسی باستان

در سال ۱۳۸۸ مجموعه‌ای از بی‌نظیرترین سازه‌های مهندسی جهان که به نام آبشارها و آسیاب‌های آبی شوشتر معروف است و قدمتی چند هزارساله دارد، در فهرست میراث جهانی یونسکو ثبت شد. بخش‌های مختلف این مجموعه عبارت‌اند از: بند میزان، برج کلاه‌فرنگی، رودخانه دست‌کند، گرگر، مجموعه آبشارها و آسیاب‌های آبی، بند برج عیار، نیایشگاه صائنین، بند ماهی‌بازان، قلعه سلاسل، کانال داریون، پل بند شادروان، بند خاک، پل بند لشکر، پل شاه علی و پل شرابدار. مجموعه بازار تبریز، آذربایجان شرقی

بازار تبریز، با مساحتی حدود یک کیلومتر مربع بزرگ‌ترین بازار سرپوشیده جهان است. قدمت این بازار به دوره زندیه برمی‌گردد، اما پیش از آن هم این مرکز به دلیل رفت‌وآمد اروپاییان و تجار و کاروانیان، مرکز مبادله کالا و تبادل فرهنگ و هنر بوده است. بازار تبریز نزدیک به ۵۵۰۰ باب حجره، ۳۵ سرا، ۲۵ تیمچه، ۳۰ مسجد، ۲۰ راسته، ۱۱ دالان، پنج باب حمام و ۱۲ مدرسه دارد. بازار تبریز در دوره‌های قاجار و پهلوی بارها مرمت و بازسازی شده است. این مرکز مبادلات و دادوستد تاریخی ایران در سال ۱۳۸۹ در فهرست میراث فرهنگی یونسکو به ثبت رسید.

مجموعه پاسارگاد، فارس شهر هخامنشی

مجموعه تاریخی پاسارگاد شامل آرامگاه کوروش کبیر، باغ پادشاهی، کاخ دروازه، کاخ بارام، کاخ اختصاصی، آرامگاه کمبوجیه، محوطه مقدس و تنگه بلاغی در سال ۱۳۸۳ با صد در صد آرا در فهرست میراث فرهنگی جهانی یونسکو ثبت شد. این مجموعه، بازمانده‌ای تاریخی و بسیار مهم از دوران هخامنشی است که در محل استقرار اصلی قوم پاسارگاد از جمله اقوام آریایی، در مساحتی نزدیک به ۷۱۲۷ هکتار ساخته شده است.

مسجد جامع اصفهان با ابعادی نزدیک به ۱۷۰ در ۱۴۰ متر در شمال شرقی اصفهان قرار دارد. قدمت این مسجد به پیش از اسلام برمی‌گردد و پیش از آن که تبدیل به مسجد شود، به صورت آتشکده مورد استفاده بوده است. احتمالاً پس از ورود اسلام، مسجدی بر پایه همان آتشکده قدیمی متعلق به دوره ساسانیان بنا شده است که آن هم در طول تاریخ ویران شده و مسجد فعلی روی ویرانه‌های آن ساخته شده است.

معماران، این مسجد را بازتابی از هنر بیزانس و هنر کلاسیک در قالب بنای اسلامی می‌دانند. در این مسجد شخصیت‌های مهم و معروفی همچون «محمدباقر مجلسی» مدفون هستند. این بنا در سی و ششمین اجلاس یونسکو در سال ۱۳۹۱ در فهرست میراث جهانی ثبت شد.

مجموعه ارگ بم، کرمان پس از زلزله

بزرگ‌ترین بنای خشتی جهان در مجاورت جاده قدیمی ابریشم در کنار شهر بم قرار دارد. ارگ بم، از روزگار اشکانیان و شاید هم دوران هخامنشی تا دوره قاجار قابل سکونت و مورد استفاده بود. این سازه بزرگ در سال ۱۳۸۲ در اثر زلزله خسارات فراوانی دید و به همین دلیل در فهرست میراث جهانی در خطر درآمد، اما بازسازی و توجه مردم و مسئولین و همکاری ۱۲ کشور خارجی باعث شد تا ضمن حفظ و مرمت آن، این اثر تاریخی، در سال ۱۳۹۲ در فهرست میراث در خطر بیرون بیاید.

تخت سلیمان، آذربایجان غربی عبادت در دل طبیعت

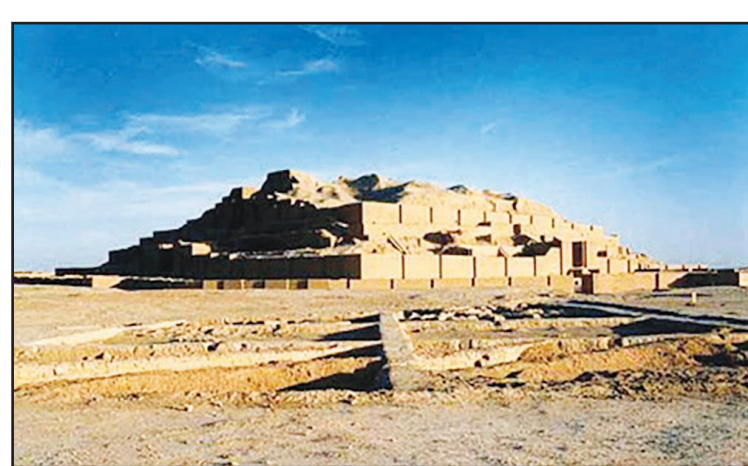
در نزدیکی تکاب، مجموعه‌ای از سازه‌های باستانی قرار دارد که اطراف یک دریاچه طبیعی ساخته شده است. مورخان بر این باورند که این محل همان شهر «شیر» یا «گنزرک» باستانی است که روزگاری مقر آتشکده بیار مهم «آذرگشسب» بوده است. تخت سلیمان از روزگار مادها محل استقرار اقوام مختلف بوده‌است. این مجموعه بنا، در ۲۹ آذرماه ۱۳۱۶ در فهرست آثار ملی ایران و در سال ۱۳۸۲ در فهرست میراث فرهنگی جهانی یونسکو ثبت شد.

روستای میمند، کرمان زندگی در دل سنگ‌ها

روستای سنگی و دست‌کند میمند با قدمتی چند هزارساله، از جمله نخستین مراکز استقرار انسان در ایران است. در این روستا، ۴۰۶ خانه سنگی یا کپچه وجود دارد. زنده بودن فرهنگ باستانی و به‌خصوص زبان و نوع گویش اهالی و استفاده از واژه‌های پهلوی از مشخصات ویژه این منطقه است. روستای سنگی میمند با قدمتی نزدیک به ۱۳ هزار سال، در سال ۱۳۹۴ در فهرست میراث جهانی یونسکو ثبت شد.

نیایشگاه (زیگورات) چغازنبیل، خوزستان نیایشگاه طبقاتی

زیگورات چغازنبیل، اثری است بازمانده از دوران حکومت عیلامی‌ها با مرکزیت شهر باستانی شوش. این سازه عظیم که در چهل‌وپنج کیلومتری جنوب شهر باستانی و تاریخ شوش و سی‌وپنج کیلومتری شهر شوشتر قرار گرفته است، به دست «اوتناش گال»، پادشاه عیلام حدود ۱۲۵۰ پیش از میلاد به‌منظور ستایش رب‌النعوم گال و اینشوشیناک- بر اساس متن کتیبه یافته شده در آن- ساخته شده است. بلندی سازه چغازنبیل در ابتدای ساخت آن ۵۲ متر و در پنج طبقه بوده است، اما ارتفاع آن امروز ۲۵ متر است و تنها دو طبقه از آن باقی‌مانده است. این سازه به شکل مربع و در ابعاد ۱۰۵ متر در ۱۰۵ متر است. بنای چغازنبیل پیش از آن‌که در فهرست میراث جهانی قرار بگیرد، در سال ۱۳۴۸ در فهرست آثار ملی ایران ثبت شده بود.

از سال ۱۹۷۹ (۱۳۵۸) تا امروز به‌غیر از شهر یزد، ۲۱ اثر فرهنگی، تاریخی و طبیعی ایران در فهرست میراث جهانی سازمان یونسکو ثبت شده‌اند.

تخت جمشید فارس، تخت ناتمام

در طول جغرافیایی ۵۳ درجه و ۵۴ دقیقه شرقی و عرض جغرافیایی ۲۹ درجه و ۵۶ دقیقه شمالی در استان فارس و در دشت مروشد، در دامنه کوه رحمت، بنایی بی‌مانند روی صفحه‌ای با تختگاهی دست‌ساز قرار دارد که بنابر قول سازندگان آن، «پارسه» نامیده می‌شده است. این بنا در طول سال‌ها نام‌های گوناگون داشته و امروز به نام «تخت جمشید» در تمام جهان معروف است.

در سال ۱۳۱۰، پروفسور «ارنست هرتسفلد» (Ernst Emil Herzfeld) از سوی «موسسه خاورشناسی دانشگاه شیکاگو» حفاری و اکتشاف رسمی و جدی در این سازه باستانی را آغاز کرد. این سازه، ابتدا در ۲۴ شهریور ۱۳۱۰ در فهرست آثار ملی ایران جای گرفت و سپس با گذشت چندین سال، در سال ۱۳۵۳ از سوی سازمان یونسکو در فهرست میراث جهانی قرار گرفت.

ساخت تخت جمشید حدود سال ۵۱ پیش از میلاد به دستور «داریوش بزرگ» هخامنشی آغاز شد و تا ۵۰ سال بعد از آن ادامه پیدا کرد. به‌این ترتیب که داریوش بزرگ و سپس «خشایارشا» و سپس «اردشیر اول» به ترتیب کار ساخت و تکمیل تخت جمشید را بر عهده داشتند. بر اساس یافته‌ها و شواهد، به نظر می‌آید کار ساخت تخت جمشید طی دوره‌های بعد هم ادامه داشته و در واقع هرگز به پایان نرسیده است.

مجموعه باغ‌های ایرانی فارس، مازندران، اصفهان، کرمان، یزد و خراسان بهشت زمینی

«پردیس»، «بهشت»، «نگارستان»، «بستان»، «فردوس» و «مینو»، همه به مجموعه‌ای از گیاهان و آب‌نماها، جوی‌ها، کوشک و سرا و احتمالاً حیوانات و پرندگان که در میان یک دیوار بلند قرار دارند و تداعی‌کننده فردوس آسمانی در زمین هستند، اطلاق می‌شود. ساختار ویژه و ممتاز و معماری باستانی و ریشه‌دار این باغ‌ها که به نام باغ‌های ایرانی معروف هستند، نشان‌دهنده اوج هنر و آشنایی مهندسان و معماران ایرانی با ریاضیات و هندسه و اصول زیبایی‌شناسی و نشان از هماهنگی و تلفیق و پیوند انسان با طبیعت است. مجموعه نه باغ ایرانی شامل باغ‌های پاسارگاد، ارم، چهل‌ستون، فین، عباس‌آباد، شازده، دولت‌آباد، پهلوان پور و اکبریه به‌صورت یک جا در سال ۱۳۹۰ در فهرست میراث جهانی یونسکو به ثبت رسید.

برج گنبد قابوس، گلستان به‌سوی آسمان

گنبد قابوس، در زمان سلطنت «شمس‌المعالی قابوس بن وشمگیر» از پادشاهان زیاری در شهر هیرکانی، گنبد کاووس فعلی، در سال ۳۷۵ هجری شمسی بنا شده است. سبک معماری این برج که بلندترین برج تمام آجری جهان است، سبک رازی است. بلندی این برج به همراه بی آن، ۷۲ متر و بلندی گنبد آن ۱۸ متر است. گنبد قابوس هم در سال ۱۳۹۱ در فهرست میراث جهانی یونسکو ثبت شده است.

مسجد جامع اصفهان، اصفهان شاخصی معماری اسلامی

